

Handläggare

Fredrik Mossmark

u.remissvar@regeringskansliet.se

SGU:s Yttrande angående inbjudan att inkomma med synpunkter på ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59) och Statlig forskningsfinansiering Underlagsrapporter (SOU 2023:19)

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har den 24 oktober 2023 tagit emot ovanstående ärende för yttrande. Med anledning av detta vill SGU framföra följande.

SGU är förvaltningsmyndighet för frågor om landets geologiska beskaffenhet och mineralhantering samt ansvarig för miljö kvalitetsmålet ”Grundvatten av god kvalitet”. De geologiska förhållandenas stora betydelse i samhället handlar exempelvis om var metaller för energiförsörjning finns, var koldioxid kan lagras, var grundvatten med god kvalitet finns, hur klimatanpassning bäst sker och hur havsplaneringen kan förbättras.

Sammanfattning

SGU ställer sig i grunden positiv till en effektivare forskningsfinansieringsmodell i samklang med SOU 2023:59, men lyfter fram ett behov av kontinuitet, mångfald och en rådgivande roll för SGU som sakmyndighet.

I det fortsatta arbetet med att ta fram en ny myndighetsstruktur och fördelning av ansvarsområden identifierar SGU följande punkter som viktiga att beakta: (i) sakmyndigheternas möjlighet att styra och påverka framtida forskningsaktiviteter och utlysningar för att säkerställa samhällets behov måste även i en framtida myndighetsstruktur vara central, (ii) det behövs en tydligare långsiktighet i styrningen av Myndigheten för strategisk forskning och Innovationsmyndigheten (enligt förslag med tre myndigheter) än SOU 2023:59 föreslår för att undvika kortsiktig styrning, (iii) forskningens roll för kompetensförsörjning för samhällets behov måste lyftas fram som ett viktigt mål, (iv) de föreslagna myndigheterna behöver öka investeringarna i samhällsrelevant geovetenskaplig forskning samt (v) SGU bedömer att utredningen överskattar tidsvinsten vid universitet och högskolor med införandet av en ny myndighetsstruktur.

Ställningstaganden

I en framtida myndighetsstruktur för forskningsfinansiering måste sakmyndigheterna kunna medverka i styrningen av framtida forskningsaktiviteter och utlysningar för att säkerställa att samhällets behov uppfylls. Vad gäller SGU anser myndigheten att interaktionen med pågående forskning och möjlighet att snabbt integrera forskningsresultat i sin verksamhet är av största vikt för att myndigheten ska kunna uppfylla kravet att delge samhället aktuell geologisk information. SGU utgör en länk mellan akademi

och samhälle, besitter god kunskap om forskningsbehovet och behöver därför ha en central medverkande roll i en ny forskningsstruktur för utvecklingen av forskning om geologiska förhållanden och geovetenskap i landet.

Kunskapsuppbyggnad och utveckling av forskande institutioner sker i de flesta fall med långa tidsperspektiv. Långsiktighet i styrningen av Myndigheten för strategisk forskning och av Innovationsmyndigheten (enligt förslaget med tre forskningsfinansierande myndigheter) är därför avgörande för effektivitet och kontinuitet i verksamheterna. Dessa myndigheter riskerar att bli kortsiktigt styrda om samtliga ledamöter i styrelserna utses av regeringen för perioder om tre år som föreslås i SoU 2023:59. SGU föreslår att tillsättande av ledamöter i styrelserna sker vid varierande tidpunkter, att ledamöterna tillsätts av regeringen tillsammans med relevanta samhällsaktörer och att det finns möjlighet att variera mandatperiodernas längd. Den framtida myndighetsstrukturen föreslås möjliggöra kortare projekt som relativt snabbt kan beviljas samt låta sakmyndigheternas möjlighet att finansiera uppdragsforskning utvecklas.

Forskning och forskarutbildning har en avgörande roll för kunskapsuppbyggnad och kompetensförsörjning för samhället i stort och för att Sveriges sakmyndigheter ska kunna bedriva sin verksamhet effektivt. Detta behövs för utveckling av grundläggande kunskapsuppbyggnad, myndigheters arbetssätt, och för att kunna försörja myndigheter och samhället med tillräcklig kompetens. Denna aspekt är central för att SGU även fortsättningsvis ska kunna genomföra sina uppdrag inom geologisk informationsförsörjning till samhället och för att kunna ge expertstöd till Klimat- och Näringslivsdepartementet. Vid utformning av en ny myndighetsstruktur för forskningsfinansiering behöver kompetensförsörjning för både sakmyndigheter och samhället i stort vara ett av de huvudsakliga målen.

SGU fördelar c:a 6 miljoner SEK som forskningsmedel årligen genom en öppen eller riktad extern utlysning. Myndigheten bedömde år 2019 att det behövs i storleksordning 200 miljoner kronor per år till riktad grund- och tillämpad geovetenskaplig forskning (SGU:s yttrande avseende U2019/02263/UH), ett behov som därefter har ökat. Samhällets utmaningar och utveckling kräver geologisk forskning i betydligt större omfattning än idag. Det gäller inom en rad områden, exempelvis mineralförsörjning, planering för havsbaserad vindkraft och energilagring för elektrifiering, inom vattenresurser, översvämning och erosion samt hållbar markanvändning för klimatanpassning och koldioxidlagring för att motverka klimatförändringar. För att SGU i framtiden ska kunna förse samhället och Regeringskansliet med den kunskap som krävs för att möta dessa behov måste också den geovetenskapliga forskningen i Sverige öka och forskningsresultat effektivt omhändertas på SGU.

I SOU 2023:59 görs uppskattningen att det vid införandet av en ny myndighetsstruktur kommer att ske en besparing av 300 årsverken vid universitet och högskolor vid äskande av forskningsmedel. SGU bedömer att tidsvinsten överskattas. Det kommer även i framtiden att krävas tid för framtagande av forskningsidéer, kontaktskapande nationellt och internationellt, genomförande av förstudier och expertgranskning av ansökningar. Det är bra som utredningen föreslår att det skapas en gemensam plattform för hantering av ansökningar. Som utredningen visar dröjer det flera år innan plattformen är i drift om dess framtagande sker i samband med införandet av en ny myndighetsstruktur. En betydande tidsvinst vid universitet och högskolor skulle kunna uppnås redan med dagens struktur för forskningsfinansiering om arbetet med en ny plattform inleds nu.

Den framtida forskningsfinansieringens organisation i två eller tre myndigheter utvärderas i SOU 2023:59, där ställning tas för en framtida uppdelning i tre myndigheter. För att undvika de problem som uppstår vid gränsdragning mellan respektive forskningsfinansierande myndighets område, och för att möta behovet av att arbeta tvärvetenskapligt och heltäckande förordar SGU därför alternativet med två myndigheter (Vetenskapsmyndigheten och Myndigheten för strategisk forskning och innovation).

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Anneli Wirtén.

I den slutliga handläggningen av ärendet har även Lars-Ove Lång, Sarah Josefsson, Therese Bejgarn samt Bradley Goodfellow deltagit. Fredrik Mossmark har varit föredragande.

Anneli Wirtén

Fredrik Mossmark